

"Η ΣΑΓΗΝΗ ΤΟΥ ΑΛΛΟΚΟΤΟΥ: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΦΡΑΣΗΣ Η ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΩΝ;"

Με βάση το πρωτοφανές για πολλούς περιστατικό της Εθνικής Πινακοθήκης από τον βουλευτή της Νίκης, Νικόλαο Παπαδόπουλο, θα επιχειρήσουμε να αναλύσουμε το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης μέσω της τέχνης και της προσβολής των θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Αρχικά να θέσουμε το ερώτημα για το τι σημαίνει η λατρευτική εικόνα για τον κάθε χριστιανό;

Η εικόνα μας λέει ο Π. Ν. Ευδοκίμωφ "ζητεί το θείο πρωτότυπο της, επιδιώκει το αρχέτυπο της και προσανατολίζει τον άνθρωπο" Η εικόνα εκτός ότι έχει συμβολικό, παιδαγωγικό και θεολογικό χαρακτήρα για τον κάθε χριστιανό γίνεται συντρόφισσα και παρηγοριά, αγιάζει την ψυχή και το σώμα κάνοντας θαύματα με την επενέργεια του Άγιου Πνεύματος. Η εικόνα εμπεριέχει μέσα της στοιχεία: ευαγγελικά, λειτουργικά, δογματικά, υμνογραφικά, αγιολογικά, πατερικά, ναοδομικά κ.ο.κ.. Η Ορθόδοξη εκκλησία ΖΕΙ το γεγονός της ενανθρώπισης του θείου Λόγου μέσω των εικόνων καθώς δεν νοούνται μόνον ως έργα τέχνης παράδειγμα κοιτάζτε μια εικόνα του επιτάφιου θρήνου και θα νιώσετε αυτόματα την μαρτυρία της δογματικής αλήθειας της Εκκλησίας που βιώθηκε και φανερώθηκε στην εν Χριστώ ζωή ανά μέσω των αιώνων.

Όσον αφορά την τέχνη και το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης αναπτύσσεται ελεύθερα μόνο εντός μιας δημοκρατικής κοινωνίας «η ελευθερία της έκφρασης είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα και .. η λυδία λίθος όλων των ελευθεριών». Παρόλα αυτά υπάρχει και μια νομοθετική δυσκολία προσδιορισμού του εννοιολογικού περιεχομένου της, με αποτέλεσμα η ελευθερία της τέχνης, αν και ανεπιφύλακτο δικαίωμα, δεν δύναται να θεωρηθεί απόλυτο δικαίωμα καθώς επιδέχεται εξίσου των απολύτως αναγκαίων και αναλογικών περιορισμών εάν π.χ. διαδίδει, προτρέπει και προάγει την ρητορική μίσους (συμπεριλαμβανομένης και της θρησκευτικής μισαλλοδοξίας).

Όσον αφορά την βαθύτερη σχέση θρησκείας και τέχνης παρότι διαχρονικά ταυτίζεται σε μεγάλο βαθμό εμφανίζει κάποιες ιδιαιτερότητες όπως π.χ. μέσω της τέχνης επιδιώκεται η δημιουργία ενός κόσμου που χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της υπέρβασης που αλληλοσυγκρούεται με την θρησκευτικότητα.

Με αυτόν τον τρόπο παρότι ενώ οι καλλιτέχνες διεκδικούν την απόλυτη ελευθερία της έκφρασης βλέπε το παράδειγμα «Η Σαγήνη του αλλόκοτου» της Εθνικής Πινακοθήκης. Οι θρησκευόμενοι όπως ο βουλευτής κ. Νίκος Παπαδόπουλος έχουν το δικαίωμα να ζητούν τον απόλυτο σεβασμό των πεποιθήσεων τους και των συμβολών που εκφράζονται μέσω αυτών .

Συνοψίζοντας, το περιστατικό της Εθνικής Πινακοθήκης αναδεικνύει την έντονη σύγκρουση μεταξύ της ελευθερίας της τέχνης και του σεβασμού προς τις θρησκευτικές πεποιθήσεις. Η τέχνη, ως μέσο έκφρασης, έχει τη δύναμη να προκα-

λεί, να αμφισβητεί και να επαναστατεί, ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι μπορεί να αγνοεί ή να προσβάλλει τα δικαιώματα και τις πεποιθήσεις των άλλων. Η κοινωνία καλείται να βρει μια ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία της έκφρασης και την ανάγκη για αμοιβαίο σεβασμό. Ο διάλογος μεταξύ των καλλιτεχνών και των εκπροσώπων της θρησκείας είναι αναγκαίος για την προώθηση ενός πολιτισμού που θα σέβεται την ποικιλία των απόψεων και θα προωθή τη συνύπαρξη. Η πρόκληση της εποχής μας είναι να διασφαλίσουμε ότι η καλλιτεχνική ελευθερία δεν θα χρησιμοποιείται ως δικαιολογία για την προσβολή άλλων, αλλά θα λειτουργεί ως γέφυρα επικοινωνίας και κατανόησης μεταξύ διαφορετικών κοσμοθεωριών.

Επιπλέον, η περίπτωση αυτή μας υποδεικνύει την ανάγκη για εκπαιδευτικά προγράμματα που θα προάγουν την κατανόηση της τέχνης και της θρησκείας σε μια διαπολιτισμική διάσταση. Μέσω της εκπαίδευσης, μπορούμε να ενισχύσουμε την ικανότητα των ανθρώπων να εκτιμούν την τέχνη όχι μόνο ως μέσο προσωπικής έκφρασης, αλλά και ως ένα εργαλείο που μπορεί να ενώνει ή να διχάζει, ανάλογα με την προσέγγιση που υιοθετούμε. Η καλλιτεχνική δημιουργία πρέπει να εμπνέει διάλογο και όχι να προκαλεί αντιπαραθέσεις, και γι' αυτό είναι σημαντικό να διαμορφώσουμε μια κοινωνία που θα προάγει την κριτική σκέψη και την ενσυναίσθηση. Μόνο μέσα από τη συνύπαρξη και την αλληλοκατανόηση μπορεί να οικοδομηθεί μια πολιτισμική κληρονομιά που θα σέβεται τις θρησκευτικές πεποιθήσεις και θα ενθαρρύνει την καλλιτεχνική έκφραση, επιτρέποντας στους καλλιτέχνες να εξερευνούν και να προκαλούν, χωρίς να διακυβεύουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και την πνευματική ευαισθησία των άλλων.

Αργύρης Μάντης